

матеріальні цінності, так і у часовому відношенні *St Augustine's cry was – Mrs. Thatcher's has been*. Синонімічний повтор конструкції *but not yet* ототожнює неготовність прийняття цих змін.

Проведений нами аналіз моделей повтору виявив, що в СД продуктивними видами повтору є лексичний та синтаксичний. Використання лексико-синтаксичних повторів дозволяє досягнути *Сч* ефекту прагматичного впливу на *Сй*, що підвищує дієвість його намірів. Підсумовуючи, зауважимо, що протиставлення за допомогою мовних та контекстуальних антонімічних опозицій створює позитивне акцентування предмету спонування та різнобічний показ його характеристик, внаслідок чого спонукувач має можливість розширити засоби впливу на спонукуваного.

Таким чином, дослідження повтору та протиставлення як стилістичних індикаторів мовної репрезентації СД показало, що протиставлення здійснює підкреслення основних характеристик предмету спонування, а повтор виконує апелятивну функцію та утримує на ньому увагу спонукуваного. Комплексне вживання повторів та протиставлень бере участь у здійсненні текстової інтегративності СД, що забезпечує їхнє функціонування як змістовно та структурно зв'язних єдностей. Перспективу подальших досліджень вбачаємо у вивченні граматичних засобів як індикаторів репрезентації спонукального дискурсу.

БІБЛІОГРАФІЯ

1. Безугла Л.Р. Исторична динаміка мовленнєвого акту квеситиву в німецькій та англійській мовах : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. філол. наук : спец. 10.02.04 „Германські мови” / Л. Р. Безугла. – Харків, 1998.
2. Ноуэл-Смит П. Х. Логика прилагательных / П. Х. Ноуэл-Смит ; пер. с англ. Л. Б. Лебедевой // Новое в зарубежной лингвистике. Лингвистическая прагматика. – М. : Прогресс, 1985. – Вып. 16. – С. 155-178.
3. Огуй О. Д. Апроксимативні методи в семасіологічних дослідженнях: результати та перспективи застосування / О. Д. Огуй // Проблеми квантативної лінгвістики : зб. наук. праць. – Чернівці : Рута, 2005. – С. 134-149.
4. Охріменко В.І. Лінгвокогнітивні та прагматичні аспекти аргументації в іспаномовній рекламі : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. філол. наук : спец. 10.02.05 „Романські мови” / В. І. Охріменко. – К., 2002. – 17 с.
5. Соколова І.В. Прагматико-комунікативні характеристики категорії повтору в текстах-анонсах : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. філол. наук : спец. 10.02.04 „Германські мови” – Харків, 2002. – 21 с.
6. Barnes J. Letters from London 1990–1995 / J. Barnes. – London : Picador, 1995. – 352 p.
7. Byatt A. S. The Virgin in the Garden / A. S. Byatt. – Garamond : Penguin Books, 1981. – 428 p.
8. Cook G. Discourse / G. Cook. – Oxford : OUP, 1989. – 271 p.
9. Fitzgerald P. The Gate of Angels / P. Fitzgerald. – London : Flamingo. – 1991. – 167 p.
10. Lambert A. Golden Lads and Girls / A. Lambert. – London : Black Swan, 1999. – 414 p.
11. Sheldon S. The Sands of Time / S. Sheldon. – London : HarperCollinsPublishers, 1990 – 264 p.

ВІДОМОСТІ ПРО АВТОРА

Світлана Голошук – викладач кафедри іноземних мов Національного університету “Львівська політехніка”.
Наукові інтереси: когнітивна лінгвістика, дискурс.

СУЧАСНА АМЕРИКАНСЬКА ЦЕРЕМОНІАЛЬНА ПРОМОВА ЯК ПОЛЕ ДОСЛІДЖЕННЯ ФЕНОМЕНІВ КУЛЬТУРИ

Олена ГУНДАРЕНКО (Кіровоград, Україна)

Стаття присвячена опису типологічних особливостей прецедентних феноменів як засобів зберігання та трансляції культурно-значимої інформації у текстах американської церемоніальної промови.

The paper views precedent phenomena as means of preserving and transmitting cultural information in the texts of American ceremonial speeches. Their typological features have been described by the author.

Вивчення сучасної американської церемоніальної промови (ЦП) як поля дослідження феноменів культури вимагає розгляд таких культурних знаків, що уможливають збереження та трансляцію культурно-історичної інформації, яка багато в чому детермінує ціннісні орієнтири суспільства та цим сприяє глибшому розумінню американської ціннісної картини світу. Культурними знаками називають прецедентні феномени окремої культури, різні за природою, з певною частотністю вживання, які входять до колективної когнітивної бази лінгвокультурної спільноти, значимі для кожної окремої особистості в інтелектуальному й емоційному відношенні, асоціюються з фактами культури певного соціуму та зберігають культурну пам'ять [3: 269]. Вони естетично, пізнавально та етично вагомі в культурному просторі соціуму, тобто мають певну прагматичну цінність і можуть бути використані в текстах впливу з метою підсилення аргументації [2: 28].

Мета нашої статті – визначити та описати типи прецедентних феноменів у текстах сучасної американської ЦП для встановлення рівня культурної маркованості останніх.

Матеріалом дослідження слугували 200 текстів публічних промов відомих американських політичних та культурних діячів початку ХХІ століття.

Актуальність обраної теми зумовлена необхідністю вивчення прецедентних феноменів як культурних знаків, що входять до когнітивної бази американської лінгвокультурної спільноти та сприяють розумінню ідіотнічних особливостей цієї культури. Використання американськими ораторами значної кількості ПФ в текстах ЦП можна розглядати як прояв наслідування певних суспільних, історичних, морально-етичних традицій своєї країни.

Згідно з наведеним визначенням, прецедентні феномени (ПФ) 1) добре відомі усім представникам національної лінгвокультурної спільноти; 2) актуальні в когнітивному (пізнавальному та емоційному) плані; 3) звертання (апеляція) до яких постійно поновлюється в мовленні представників тієї чи іншої національної лінгвокультурної спільноти [1: 58].

За результатами дослідження, сучасне американське церемоніальне мовлення характеризується частою апеляцією до ПФ. 200 текстів досліджуваних промов містить 757 ПФ (див. табл. 1).

Таблиця 1

Типологія ПФ у текстах американської ЦП

№	Тип ПФ	Абс. частота	Відн. частота	Приклади
1.	ПШ	238	31%	<i>Martin Luther King, Easter Bunny, Dallas Cowboy</i>
2.	ПС	203	27%	<i>Menorah lighting ceremony; September 11; American Gold Star Mother's Day</i>
3.	ПВ	193	26%	<i>"In great deeds something abides"</i> (Joshua Chamberlain); <i>"It is reasonable that every one who asks justice should do justice"</i> (Т. Jefferson); <i>"Do not pray for tasks equal to your powers; pray for powers equal to your tasks"</i> (Old saying).
4.	ПТ	123	16%	<i>the Constitution of the United States; the Declaration of Independence; a song "His Truth is Marching on"</i>
	Усього	757	100%	

Найбільш поширеною групою в матеріалі дослідження є прецедентні імена з абсолютною частотою вживання 238 одиниць (31% від загальної кількості ПФ у текстах ЦП нашої картотеки), які утворюють дві групи:

1) **ім'я-символ**, що вказує на деяку еталонну сукупність певних якостей, наприклад, *Al Qaeda* – „основа”, назва екстремістської мусульманської організації, очолюваної Беном Ладеном, мета якої – встановити халіфат у всьому світі шляхом вигнання народів, що не сповідують їхньої релігії; *Albert Einstein* – відомий німецький фізик; *Martin Luther King* – активний революційний діяч ХХ століття в боротьбі проти нерівності та расової дискримінації та інші. У матеріалі дослідження знаходимо більше прикладів імен-символів, звернення до яких пов'язано з характеристикою певної особистості, котра відзначається мінімальним набором диференційних ознак, специфічних для інваріанта сприйняття ПШ, і також може вказувати на певну ситуацію, наприклад: *Usama bin Laden* – з одного боку, „герой арабського світу”, підступний, деспотичний тиран, з іншого боку, представник

ісламського екстремістського руху, що звинувачується в організації терористичних нападів на США. Виокремлена група є найчастотнішою в досліджуваних текстах – 212 прикладів уживання в ЦП; 2) індивідуальне ім'я, пов'язане із загальновідомою ситуацією для носіїв мови, як правило, прецедентною. У корпусі дослідження знаходимо 26 відповідних прикладів, серед них: *Pentagon* – головний штаб Департаменту оборони США; *Jihad* – „священна війна”, іншими словами, законна, примусова, релігійна спроба розширити території, що належатимуть мусульманам за рахунок територій немусульман; *Easter Bunny* – традиційна американська страва із жареного кролика, якою щорічно відзначається свято Великдень та інші.

При використанні ПП в комунікації відбувається апеляція не до власне денотата (референта), а до набору диференційних ознак даного ПП, яке може бути моно- (*jihad*, *Savior*, *Creator*) або полілексемним (“*holy war*”, “*damaged Pentagon*”). Прецедентне ім'я входить до ментального простору лінгвокультурної спільноти на відміну від ПТ та ПС, які характеризуються наявністю інваріанта сприйняття.

Наступну групу за частотою вживання в нашому емпіричному матеріалі складають прецедентні ситуації – 203 приклади, що становить 27% від загальної кількості ПФ у текстах ЦП.

За результатами аналізу, приходимо до висновку, що всі приклади ПС у текстах сучасної американської ЦП можна поділити на три групи відповідно до характеру описаної події, серед них: 1) ПС релігійного характеру – найбільш поширена група ПС у матеріалі дослідження із абсолютною частотою вживання 122 приклади. До цієї групи ПС належать біблійні історії, а також пов'язані з ними алюзії, наприклад: *the story of miracle in the holy temple of Jerusalem*; *the Resurrection of Jesus Christ – the son of God and the hope of life to come*; *Christ's example of love and sacrifice*; 2) ПС культурно-історичного характеру – друга за частотою група ПС у корпусі експериментального матеріалу, що складає 44 приклади. Ця група прецедентних ситуацій пов'язана з культурно-історичними подіями в житті поліетнічного американського суспільства, що характеризуються своєю рекурентністю та стереотипними рисами, серед них: *Columbus Day*; *Iftaar dinner*; *National Pearl Harbour day*; 3) ПС суспільно-політичного характеру – третя за частотою група ПС у текстах сучасної американської ЦП із абсолютною частотою вживання 37 прикладів. Виділена група включає такі ПС, що позначають широковідомі суспільно-політичні події, які залишили певний відбиток на державному устрої більшості країн світу, наприклад: *Castro regime*; *The Taliban regime*; *global communism*.

У досліджуваному масиві текстів ЦП знаходимо також 193 приклади прецедентних висловлень (26% від загальної кількості ПФ у ЦП). Найбільш поширеними видами ПВ у матеріалі дослідження є цитати та текстові ремінісценції (релігійного характеру). Під останніми розуміємо “усвідомлені vs. неусвідомлені, точні vs. перетворені цитати чи інші посилання на більш чи менш відомі раніше створені тексти в складі більш пізнього тексту” [5: 62]. Сучасна американська церемоніальна промова відзначається частою апеляцією до фрагментів тексту священної Біблії, при чому використовується такий різновид текстової ремінісценції як алюзія, що полягає в співвідношенні предмета спілкування з ситуацією або подією, описаними в певному тексті, без згадування та відтворення значних його частин, тобто на змістовному рівні [5: 66.]. Усього в текстах ЦП налічуємо 111 прикладів текстових ремінісценцій, серед них: *May God bless America/us/people*; *love a neighbor just like you'd like to be loved yourself* тощо.

Іншим поширеним видом ПВ у матеріалі дослідження є цитати – усього в 200 текстах американської ЦП знаходимо 82 приклади, які апелюють до загальновідомих імен або текстів. У вітчизняному мовознавстві вже є дослідження, присвячені класифікації джерел цитат, які зустрічаються в промовах американських президентів [див. 4: 152]. На основі існуючої класифікації ми пропонуємо власний підхід на матеріалі сучасної американської ЦП. Тексти американських ЦП характеризуються апеляцією до таких цитат: 1) слова попередників американського президента; 2) слова відомих культурних, громадських та політичних діячів; 3) патріотичні слова воїнів-героїв Сполучених Штатів Америки та їхніх

близьких; 4) твори та висловлення письменників і поетів; 5) біблійні вирази; 6) твердження із законів, резолюцій, актів США; 7) слова близьких і друзів президента та його оточення.

До найпоширенішої групи цитат у нашому матеріалі дослідження відносяться висловлення попередників американського президента – 23 приклади вживань, серед них: *As President Johnson said upon signing the Act, it is “a triumph for freedom as huge as any victory that has ever been won on any battlefield”* [Bush, 08.05.2005]; *President Jefferson also wrote, “The God who gave us life gave us liberty at the same time”* [Bush, 01.22.2001] та інші. За допомогою цієї групи цитат президент Америки Дж.Буш як спадкоємець влади наголошує на ключовому значенні соціально-політичної активності колишніх президентів США, що в різні часи сприяли розвитку та зміцненню держави. Подібна “внутрішньопрезидентська інтертекстуальність” сприяє підвищенню авторитетності слова промовця, а також забезпечує певну спадковість передачі влади в країні, створюючи спільний комунікативний простір як для президента, так і для американського народу [див. 6: 167].

Іншою частотною групою цитат є слова відомих культурних, громадських та політичних діячів – 21 приклад у текстах американських ЦП: *Martin Luther King said on the steps of the Lincoln Memorial on August 28, 1963: “I have a dream my four little children will one day live in a nation where they will not be judged by the color of their skin but by content of their character.”* [Bush, 01.18.2002]; *With a great army massed against the Americans, these were not idle words. “Stepping forward to sign the Declaration,” said Dr. Benjamin Rush, “was like signing your own death warrant.”* [Bush, 07.04.2002] та інші. Виділена група цитат вживається, як правило, у вітальних промовах, основна мета яких описати таку соціально-вагому подію як день народження, ювілей, нагородження тощо особистості, котра залишила свій відбиток у політичному чи культурному житті суспільства.

Патріотичні слова воїнів-героїв Сполучених Штатів Америки та їхніх близьких знаходять своє відображення в 14 прикладах цитат у текстах ЦП, таких як: *General Pulaski pledged that he “came here, where freedom is being defended, to serve it, and to live and die for it”* [Bush, 10.10.2003]; *Roger Bookout was 34 years old when he died, and he was a loving dad. He had a great outlook, and it was summed up on a sign he kept on his locker - “Love your wife; love your life.”* [Bush 10.07.2001] та інші. Ця група цитат вживається в пам’ятних промовах з метою наголосити на важливості героїчного минулого для життя та історії американського суспільства.

Цитати з творів відомих письменників та поетів, їхні висловлення, а також біблійні вирази вирізняються однаковою частотою вживання в експериментальному матеріалі – по 9 прикладів на кожну із зазначених груп, серед них: *During the Civil War, Longfellow wrote a poem that later became a part of a Christmas carol, “Hate is strong, and mocks the song of peace on earth, good will to men.”* [Bush, 12.04.2003]; *The book of Ruth: “Whither thou goest, I will go, and we will be together forever.”* [Bush, 07.03.2001]; *And Scripture teaches, “there is no greater love than to lay down one's life for another”* [Bush, 10.07.2001] та інші. Виділені групи цитат вживаються з метою привернути увагу адресата до певних фрагментів тексту, а також переконати в правдивості висловлення.

Менш частотною є група цитат, що апелює до тверджень із законів, резолюцій, актів США – 4 приклади в матеріалі дослідження, серед них: *Two hundred and twenty-five years ago, the signers of the Declaration of Independence boldly asserted that all are “created equal, that they are endowed by their Creator with certain unalienable Rights, that among these are Life, Liberty, and the pursuit of Happiness.”* [Bush, 07.03.2001]; *the Constitution requires “all Americans to be treated equally without regard to the color of their skin”* [Bush, 02.04.2004]. Цитати із відомих державних документів наводяться як з інформативною, так і персуазивною цілями.

Група цитат, що поєднує в собі слова близьких і друзів президента та його оточення, вирізняється найменшою частотою в нашій базі дослідження – 2 приклади вживань: *My old friend Joe Foss, a marine who earned the medal of honor in World War Two, used to say: “Those of us who lived have to represent those who didn't make it.”* [Vice President Cheney, 07.21.2005]. За допомогою цих цитат адресант апелює до висловлень найближчих йому людей, підкреслюючи їхню важливу роль у своєму житті, та одночасно імплікуючи спільність їхніх інтересів з аудиторією.

Іншим типом ПФ у текстах сучасної американської ЦП є прецедентні тексти, що знайшли своє відбиття в 123 прикладах (17% від досліджуваних ПФ у ЦП). Тексти, до яких

апелює автор, стають свого роду прецедентними, оскільки звертання до них відбувається відносно часто в мовленні носіїв, вони легко сприймаються адресатом мовлення та мають історичне, культурне та краєзнавче значення в дискурсі мовної особистості, а також мають дійсний характер, вказуючи на деяку ситуацію та поновлюючи досвід за окремими деталями. Корпус прецедентних текстів уособлює певну парадигму текстів-зразків національної культури, вивчення яких є необхідним при соціалізації особистості в лінгвокультурній спільноті.

За нашими спостереженнями, зразки ПТ у матеріалі дослідження утворюють три групи: 1) державні документи – *Constitutional Bill of Rights; the Birmingham Pledge; the Declaration of Independence* та інші з абсолютною частотою вживання 94 приклади; 2) священні книги – *the Scripture; Psalm 27; Torah* тощо – 21 приклад у матеріалі дослідження; 3) тексти пісень – “*Safe in the arms of Jesus*”; “*Lord, keep me day by day*”, “*He keeps on blessing me*”, що налічують 8 прикладів уживання в ЦП.

Отже, можна зробити висновок, що тексти сучасної американської церемоніальної промови характеризуються частою апеляцією до прецедентних феноменів як джерел культурно-історичної інформації, які багато в чому детермінують систему цінностей та оцінок тих чи інших явищ дійсності, існують у американській лінгвокультурній спільноті, зберігають і транслюють її культурну інформацію. Подальшою перспективою дослідження може бути детальне вивчення культурних концептів, вербалізованих у текстах американської ЦП, як одиниць кодування культурної інформації.

БІБЛІОГРАФІЯ

1. Красных В.В. Этнопсихолінгвістика и лінгвокультурология: Курс лекцій. – М.: ИТДГК „Гнозис”, 2002. – 284 с.
2. Мильников А.С. Язык культуры и вопросы изучения этнической специфики средств знаковой коммуникации // Этнографическое изучение знаковых средств культуры. – Л.: Наука, 1989. – С. 7–37.
3. Пикулева Ю.Б. Культурный фон современной телевизионной рекламы // Известия Уральского государственного университета. – 2002. – №24. – С. 268–276.
4. Поворознюк Р.В. Лінгвокультурологічні особливості протокольних промов у оригіналі та перекладі (на матеріалі українських та американських текстів): Дис. ... канд. філол. наук: 10.02.16. – К., 2004. – 220 с.
5. Слышкин Г.Г. Функции концептов прецедентных текстов в дискурсе // От текста к символу: лінгвокультурные концепты прецедентных текстов в сознании и дискурсе. – М.: Academia, 2000. – 128 с.
6. Спиридовский О.В. Интертекстуальность президентского дискурса в США, Германии и Австрии // Политическая лингвистика. – Екатеринбург: Уральский гуманитарный институт, 2006. – Вып. 20. – С. 161–169.
7. Commission speeches and public statements archive, 2001 – 2006. – Online: <http://www.sec.gov/news/speech/speecharchive/2001speech.shtml>

ВІДОМОСТІ ПРО АВТОРА

Олена Гундаренко – викладач кафедри германської філології Кіровоградського державного педагогічного університету ім. В. Винниченка.

Наукові інтереси: комунікативна лінгвістика, лінгвістика тексту.

ЗАСТЕРЕЖЕННЯ У СУЧАСНІЙ НІМЕЦЬКІЙ МОВІ: ЖАНРОТВІРНІ ОЗНАКИ

Христина ДЯКІВ (Львів, Україна)

У статті розглянуто особливості застереження як мовленнєвого жанру у сучасній німецькій мові. Проаналізовано спільні та диференційні ознаки мовленнєвого жанру та мовленнєвого акту, зосереджено увагу на їхніх ієрархічних відношеннях та на жанротвірній функції мовленнєвих актів.

The article deals with the peculiarities of warning as speech genre in modern German language. Convergent and divergent features of speech genre and speech act are analyzed in the article. The accent is put on their hierarchical relations and on the possibility of speech acts to create speech genres.

Досліджуючи мовно-прагматичні особливості застереження у сучасній німецькій мові, ми зіштовхнулися з питанням виокремлення цього поняття як мовленнєвого жанру. Застереження ідентифікується і відтворюється мовцями, є впізнаваним серед інших мовленнєвих жанрів, проте виникають труднощі при виділенні досліджуваного поняття саме серед імперативних жанрів, тобто у сфері поля спонукання. Проблема постає у тому, що межі мовленнєвого жанру *застереження* не є чіткими, отже, він має польову структуру. Тому метою дослідження є встановлення критеріїв виокремлення мовленнєвого жанру *застереження*. До предмету дослідження належить мовленнєвий жанр застереження, його специфіка серед інших мовленнєвих жанрів з комунікативною метою *спонукати адресата до*